

OCTOBER 2021 / Vol:7, Issue:45 / pp.1828-1840

Arrival Date : 08.10.2021

Published Date : 25.11.2021

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.31589/JOSHAS.758>

Cite As : Avcı, F. (2021). "Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul Öncesi Eğitim Ve Okul Öncesi Eğitim Programı Kavramlarına İlişkin Metaforik Algıları", Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences, 7(45):1828-1840.

Research Article

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN OKUL ÖNCESİ EĞİTİM VE OKUL ÖNCESİ EĞİTİM PROGRAMI KAVRAMLARINA İLİŞKİN METAFORİK ALGILARI

Metaphorical Perceptions Of Preschool Teachers Regarding The Concepts Of Preschool Education And Preschool Education Program

Fatma AVCI

Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Eskişehir, Türkiye

ORCID ID: 0000-0002-7513-9870

ÖZET

Bu araştırma okul öncesi öğretmenlerinin "okul öncesi eğitim" ve "okul öncesi eğitim programı" kavramlarına yönelik sahip oldukları algıları metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır. Çalışma nitel araştırma desenlerinden olgubilim desenine göre yürütülmüştür. Araştırmanın verilerine 2019-2020 eğitim öğretim yılı, güz döneminde Eskişehir il merkezinde görev yapmakta olan 54 kadın, 4 erkek toplam 58 okul öncesi öğretmenin "okul öncesi eğitim gibidir, Çünkü" ve "okul öncesi eğitim programı gibidir, çünkü....." cümlelerini tamamlamasıyla ulaşılmıştır. Araştırma kapsamında toplanan veriler içerik analizi tekniği ile analiz edilmiş ve ardından analiz edilen veriler yorumlanmıştır. Elde edilen bulgulara göre öğretmen adayları "Okul öncesi eğitim" kavramı için 42 "Okul öncesi eğitim programı" kavramı için 56 geçerli metafor üretmiştir. Üretilen bu metaforlar daha sonra ortak özellikleri ve benzetme yönleri dikkate alınarak kategorileştirilmiştir. Bu işlem sonucunda "okul öncesi eğitim" kavramı için sekiz, "okul öncesi eğitim programı" kavramı için on üç kategoriye ulaşılmıştır. Okul öncesi öğretmenlerinin "okul öncesi eğitim" kavramına yönelik geliştirdikleri metaforlarda olumsuz bir algı ifadesine rastlanmazken ve "okul öncesi eğitim programı" kavramı için aynı durum ortaya çıkmamıştır. Okul öncesi eğitim programına yönelik geliştirilen bazı metaforlara, okul öncesi eğitim programının yenilenmesi gerektiği, sınırlayıcı olduğu, gereksiz teferruatlar barındırdığı yönünde gerekçeler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Metafor, Okul Öncesi Eğitim, Okul Öncesi Eğitim Programı.

ABSTRACT

This research was conducted to reveal the perceptions of preschool teachers about the concepts of "preschool education" and "preschool education program" through metaphors. The study was carried out according to the phenomenology pattern, one of the qualitative research designs. According to the data of the study, 58 preschool teachers, 54 females and 4 males, working in the city center of Eskişehir in the fall semester of the 2019-2020 academic year, stated that "Preschool education is like, Because" and "Preschool education program is like, because....." is reached by completing the sentences. The data collected within the scope of the research were analyzed with the content analysis technique and then the analyzed data were interpreted. According to the findings, preservice teachers produced 42 valid metaphors for the concept of "preschool education" and 56 valid metaphors for the concept of "preschool education program". These produced metaphors were then categorized by considering their common features and analogy aspects. As a result of this process, eight categories for the concept of "preschool education" and thirteen categories for the concept of "preschool education program" were reached. While there was no negative perception expression in the metaphors developed by preschool teachers for the concept of "preschool education", the same situation did not arise for the concept of "preschool education program". Reasons have been presented for some metaphors developed for the preschool education program that the preschool education program should be renewed, that it is restrictive and contains unnecessary details.

Key words: Metaphor, Preschool Education, Preschool Education Program.

1. GİRİŞ

Araştırmanın odağını oluşturan metafor kavramı, önceleri retorik ve estetik amaçlarla kullanımı yaygın olan ve diğer işlevleri zamanla anlaşılan bir kavramdır ve metaforlara bilişsel bir rol biçilmesi "*Çağdaş Metafor Teorisi*" (Lakoff ve Johnson, 1980) ile gerçekleşmiştir. Bu teorinin ortaya atılmasıyla birlikte, bazı araştırmacılarca metaforlar edebi kullanımdan öte ve disiplinlerarası bir işleve sahip olarak kullanılmış ve metaforların güçlü zihinsel araçlar oldukları kabul edilmiştir (Alpaslan, Özen ve Kutanis, 2007; Saban, 2004). Çünkü metaforlar ile bir kavram anlatırken başka kavramlar da kullanılarak anlatım güçlendirilir ve bu esnada düşüncelerin dile etkili bir şekilde dökülmesiyle dilin zenginleştirilmesi de mümkün olur (Saban, 2008). Metaforlar alanyazında yer alan kaynaklarda en temel haliyle bir kavramsal ifadeyi başka bir kavramsal ifadeye benzeterek açıklamak olarak tanımlanmıştır (Kövecses, 2002). Bu bağlamda metaforlar için kişilerce algısal benzerliği bulunan bir objeden diğerine geçen bir anlam transferi ifadesi de kullanılabilir (Jensen, 2006;

Semerci, 2007) ve bu açıdan metaforlar olayların meydana gelişi ve işleyişiyle ilgili fikirleri yapılandıran, yönlendiren ve kontrol eden araçlardır (Saban, 2004). Öte yandan Metaforların bilimsel araştırmalarda kullanılmasının temel amaçlarından biri, bir kavram ya da olgunun birey tarafından nasıl algılandığını (Aydın, 2011), bir anlamda bir kavramın o birey tarafından nasıl inşa edildiğinin ortaya koyabilmektir. Metaforlar araştırmalarda ele alınan olgular arasında adeta bir köprü ve anlamı durulaştıran bir çevirmen görevi görmektedir (Morgan, 1998).

Öğretmen en temel şekilde öğretim faaliyetinden sorumlu kişidir. Bir öğretmenin görevi belirlenmiş eğitsel amaçlar, program, eğitim ortamı gibi unsurlar bağlamında kendisinden beklenen öğretim faaliyetini nitelikli bir şekilde yerine getirmektir. Bunun için öğretmenin birtakım yeterliklere sahip olması gerekir. Bu yeterlikler; alan bilgisi, öğretme bilgi ve becerisi olarak sıralanabilir (Toprakçı, 2012). Okullarda öğrencilerin öğrenmelerini, gelişimlerini ve kişilik kazanmalarını etkileyen önemli değişkenlerden biri öğretmenlerdir. Eğitim sürecinin başarısı, sürdürülebilir olması ve nitelikli duruma gelmesinde öğretmenler önemli bir öğedir (Altan, 2014).

Okul öncesi dönem bir çocuğun bilişsel, dil, motor, sosyal-duygusal ve özbakım becerilerinin gelişimi açısından en hızlı gelişim gösterdiği değerli bir dönemdir. Bu nedenle alanyazında okul öncesi eğitim süreci, 0-72 ay grubunda olan çocukların bireysel özellikleri ve gelişim alanlarına uygun olarak psiko-motor, sosyal-duygusal, zihinsel, dil ve özbakım becerileri yönüyle gelişimlerini desteklemeye dair zengin uyarıcı çevre olanakları sağlanarak kültürel değerler doğrultusunda nitelikli bir şekilde yönlendiren ve ilkökul eğitimine hazırlayan bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Abazoğlu, Yıldırım ve Yıldızhan, 2015; Uyanık ve Kandır, 2010). Sunulan okul öncesi eğitimin niteliği açısından okul öncesi öğretmenin niteliğinin oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Öğretmenler bilgi, tutum, beceri, uyguladıkları yöntemler, teknikler ve stratejiler ile programda yer alan davranışların çocuklara kazandırılmasında etkili bir role sahiptirler (Dağlıoğlu, 2010). Bu nedenle okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitim ve eğitim-öğretim sürecinde gerçekleştirdikleri tüm çalışmaların çerçevesini oluşturan okul öncesi eğitim programı hakkındaki görüşlerinin incelenmesi önemlidir.

Okul öncesi eğitim programı, erken çocukluk eğitiminin hedeflerini, amaçlarını ve felsefesini yansıtan okul öncesi eğitim ortamında gerçekleştirilen sürecin biçimlenmesini sağlayan bir düzenektir (Jackman, 2012). Okul öncesi eğitim programı okul öncesi eğitim sürecinde sınıf içinde ve dışında gerçekleştirilen etkinliklerin temel çerçevesini oluşturmaktadır. Bu bağlamda öğretmenlere eğitsel amaçların sıralandığı program bir nevi sürece klavuzluk etmektedir. Böylece okul öncesi eğitim sürecine katılan öğrencilerde planlı ve programlı bir eğitim sürecine dahil olmakta ve hedeflenen davranış değişimine ulaşılabilir. Bu açıdan bakıldığında programın uygulayıcısı olan okul öncesi öğretmenlerinin programı iyi analiz etmiş olmaları, anlamaları ve programa hakim olmaları gerekmektedir. Bu gereklilik alanyazında öğretmenlerin program okuryazarlığı olarak açıklanmıştır. Araştırmada da bu nedenlerden dolayı okul öncesi öğretmenlerinin uyguladıkları okul öncesi eğitim programına ilişkin algıları ele alınmaya çalışılmıştır.

Metaforik algı çalışmaları eğitim alanında gerçekleştirilen çalışmalar arasında yaygınlıkla gözlemlenmektedir. Bu araştırmalarda öğretmen adayları çeşitli kademelerde öğrenimlerine devam eden öğrenciler, okul yöneticileri, ebeveynler gibi eğitimin farklı paydaşlarıyla çalışıldığı görülmektedir (Afacan, 2011; Akbulut, Özdemir ve Cıvgın, 2017; Altun ve Apaydın, 2013; Avcı ve Atik, 2020; Aydın, 2013; Bektaş ve Karadağ, 2013; Çetinkaya Özdemir ve Kaya, 2021; Döş, 2010; Ekici, 2016; Ekici ve Akdeniz, 2018; Erdem, 2018; Ertürk, 2017; Gözel ve Gündoğdu, 2021; Gürkan, Özgün ve Kahraman, 2017; İnel, Urhan ve Ünal, 2018; Nikitina ve Furuoka, 2008; Turan, Yıldırım ve Tıkman, 2016). Alanyazında okul öncesi öğretmenlerinin katılımcı grubunu oluşturduğu metafor çalışmalarına da sıklıkla rastlanmaktadır (Çakmak, Nesiltürk ve Asar, 2014; Kuyucu, Şahin ve Kapıcıoğlu, 2013; Duran ve Dağlıoğlu, 2017; Erkan, Uludağ ve Dereli, 2016; Giren ve Durak, 2015; Harman ve Çökelez, 2017; Korkmaz ve Ünsal, 2016; Memduhoğlu ve Dalççek, 2016; Şenel ve Aslan, 2014; Tok, 2018). Araştırmada da okul öncesi eğitim sürecinin önemli aktörlerinden biri olan okul öncesi öğretmenin hem okul öncesi eğitim konusunda, hem de eğitim sürecinde hayat verdiği okul öncesi eğitim programına ilişkin algıların anlaşılması önemli görülmüş bu düşünceden yola çıkılarak araştırma planlanmıştır. Bu araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitim ve okul öncesi eğitim programı kavramına yönelik metaforik algılarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır:

- ✓ Okul öncesi öğretmenlerinin “okul öncesi eğitim” kavramına ilişkin metaforik algıları nelerdir?
- ✓ Okul öncesi öğretmenlerinin “okul öncesi eğitim” kavramına ilişkin algıladıkları metaforlar hangi kavramsal kategoriler altında sunulmaktadır?
- ✓ Okul öncesi öğretmenlerinin “okul öncesi eğitim programı” kavramına ilişkin metaforik algıları nelerdir?

- ✓ Okul öncesi öğretmenlerinin “okul öncesi eğitim programı” kavramına ilişkin algıladıkları metaforlar hangi kavramsal kategoriler altında sunulmaktadır?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Deseni

Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitim ve okul öncesi eğitim programı kavramına yönelik metaforik algılarının belirlenmesinin amaçlandığı bu araştırma, nitel araştırma desenlerinden olgubilim desenine göre yürütülmüştür. Yıldırım ve Şimşek (2016), nitel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilen araştırmalarda yoğun olarak kullanılan olgubilim desenini “*Olgubilim deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Bize tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için olgubilim ”fenomenoloji” uygun bir araştırma zemini oluşturur.*” cümleleri ile açıklamışlardır. Araştırmada da “okul öncesi eğitim” ve “okul öncesi eğitim programı” kavramlarının metaforlar aracılığıyla okul öncesi öğretmenlerince nasıl anlamlandırıldığının keşfedilmesi söz konusudur. Bu nedenle araştırmada olgubilim deseninden faydalanılmıştır.

2.2. Araştırmanın Katılımcıları ve Veri Toplama Süreci

Araştırmanın katılımcılarını Eskişehir il merkezinde görev yapmakta olan toplamda 58 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Nitel araştırmalarda çalışma grubunun büyüklüğünün değişken olduğu (Yılmaz ve Yanarateş, 2020), tek bir katılımcı ile de çalışma yapılabildiği (Yıldırım ve Şimşek, 2016; Miles ve Huberman, 1994) ve genellemeden ziyade bireye özgü özelliklere odaklanıldığından dolayı (Baltacı, 2019) araştırmada katılımcı sayısının uygun ve yeterli olduğu düşünülmektedir. Araştırmanın katılımcılarının seçiminde kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme yöntemi nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılmaktadır (Patton, 2005). Katılımcı öğretmenler, 2019-2020 eğitim öğretim yılı Eylül ayında Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nce okul öncesi öğretmenlerine yönelik düzenlenen bir hizmet içi eğitimden hemen ardından araştırma hakkında yapılan bilgilendirme sonrasında katılmak isteyen öğretmenlerin katılımcı onam formunu doldurmalarıyla tespit edilmiştir. Araştırmaya toplamda 58 öğretmen katılmıştır, katılımcı öğretmenlere ilişkin bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur. Araştırmanın ham verileri ise hizmetiçi eğitim sonunda, katılımcı öğretmenlerin araştırmacı tarafından hazırlanan metafor formunu doldurmaları ile toplanmıştır.

Tablo 1. Katılımcı öğretmenlere ait demografik bilgiler

Değişkenler	Demografik Özellikler	Frekans (f)
Cinsiyet	Kadın	54
	Erkek	4
	Ara Toplam	58
Yaş	26-30 yaş	12
	31-35 yaş	22
	36-40 yaş	13
	41-45 yaş	9
	46 yaş ve üzeri	2
	Ara Toplam	58
Öğrenim Durumu	Lisans	53
	Yüksek lisans	5
	Ara Toplam	58
Mesleki Deneyim Süresi	1-5 yıl	8
	6-10 yıl	23
	11-15 yıl	15
	16- 20 yıl	11
	20 yıl ve üzeri	1
	Ara Toplam	58

Araştırmaya gönüllü olarak katılım sağlayan okul öncesi öğretmenlerinin demografik verileri incelendiğinde; öğretmenlerinin oldukça önemli bir kısmının kadın olduğu görülmektedir. Bu durum, okul öncesi öğretmenliğini kadınların daha çok tercih ediyor oldukları yönündeki bulguları destekler niteliktedir. Ayrıca 2019 yılında yayınlanan Milli Eğitim İstatistikleri Raporu’na incelendiğinde, okul öncesi eğitim kurumlarında 2.439 erkek öğretmen ve 42.696 kadın öğretmen görev yapmakta olduğu da görülmektedir. (Milli Eğitim Bakanlığı, 2019). Yaş değişkeni açısından katılımcı gruptaki öğretmenlerin önemli bir bölümünün 31-35 yaş aralığında oldukları ve mesleki kıdem açısından da 6-10 yıl arasında deneyime sahip öğretmenlerin yoğunluk oluşturduğu görülmektedir. Bu grubu 36-40 yaş aralığındaki öğretmenler ve 11-15 yıl mesleki deneyim süresine sahip öğretmenlerin takip ettiği görülmektedir. Katılımcı öğretmenlerin büyük çoğunluğunun lisans

mezunu olduğu sadece beş öğretmenin yüksek lisans mezunu olduğu da araştırmanın demografik bulgularındandır.

Araştırmanın verileri metafor formu ile elde edilmiştir. Alanyazında taranan farklı temalarda, farklı katılımcı gruplarının metaforik algının belirlenmesini amaçlayan araştırmalarda veri toplama aracı olarak kullanılan kalıp soru cümlesi, araştırmada da veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Konu daha açık bir şekilde ifade edilirse; “...gibidir, çünkü...” kelimelerinin alanyazında da çoğunlukla metaforun konusu ile metaforun kaynağı arasındaki ilişkiyi açıklamak için kullanıldığı görülmüş ve araştırmada da aynı yapı kullanılmıştır. Kaynaklar bir olgunun metafor olarak kabul edilebilmesi için konusunun, kaynağının ve kaynağından konusuna yönelik ifade edilmesi düşünülen gerekçesinin belirtilmesinin gerektiğini açıklamaktadırlar (Forceville, 2002). Araştırmada da bu ilke benimsenmiş, araştırmacı tarafından hazırlanan veri toplama aracına yazılan görüşlerde bu ilke gereğince analiz edilmiştir. Araştırmacı tarafından veri toplama aracı olarak hazırlanan form toplamda üç bölümden oluşmaktadır. Formun ilk bölümünde araştırmanın amacı ve metafor tanımı yapılmış ve bir örnek verilmiştir. İkinci bölümde öğretmen adaylarının yaş, cinsiyet, mezuniyet türü ve mesleki deneyim süresine ilişkin sorular yer almıştır. Formun son bölümünde ise katılımcı okul öncesi öğretmenlerinin “okul öncesi eğitim” ve “okul öncesi eğitim programı” konularındaki metaforik algılarına ulaşmak amacıyla boşluklarının doldurulması istenilen iki soru yöneltilmiştir.

2.3. Verilerin Analizi

Araştırmada aşağıda sunulan beş aşamalı verilerin analizi süreci benimsenmiş olup, ham verilerin elde edildikten sonra kategori geliştirme sürecinde içerik analizi uygulanmıştır.

Şekil 1. Araştırmada veri analizi sürecinde benimsenen aşamalar

Aşağıda veri analizi sürecinde benimsenen aşamalar sırasıyla açıklanmaktadır:

- ✓ **Kodlama Aşaması:** Bu aşamada ilk olarak okul öncesi öğretmenlerinin “okul öncesi eğitim” ve “okul öncesi eğitim programı” kavramlarına ilişkin üretmiş olduğu metaforlar bilgisayara aktarılmış ve üretilen metaforların geçici bir alfabetik listesi yapılmıştır. Listeleme işlemi tamamlandıktan sonra öğretmen adaylarının anlamlı metaforlar ve bunları açıklayan anlamlı cümleler kurup kuramadıklarına bakılmıştır. Bu aşamada kategorileştirme aşamasına zemin oluşturmak için üretilen metaforlara ilişkin kodlar yazılmıştır.
- ✓ **Eleme Aşaması:** Eleme aşamasında okul öncesi öğretmenlerince üretilen metaforlar; metaforun konusu ile kaynağı arasındaki ilişki bakımından ele alınmıştır. Bu durum aşağıda basit bir örnekle açıklanmıştır.

“Okul öncesi eğitim güneş **gibidir, çünkü** öğrencilerin zihinlerini aydınlatır.”

Araştırmada bu yönde; net bir metafor kaynağı içermeyen, bir diğer deyişle üretilen metafora dair bir gerekçe belirtmeyen ve “okul öncesi eğitim” ve “okul öncesi eğitim programı” kavramlarının açıklanmasına bir katkı sunmayan metaforlar tespit edilmesi amaçlanmıştır.

- ✓ **Kategori Geliştirme Aşaması:** Elde edilen metaforlar içerik analizi ile analiz edilmiş olup, analiz sürecinde ilk olarak okul öncesi öğretmenlerince üretilen metaforların “okul öncesi eğitim” ve “okul öncesi eğitim

programı” kavramlarının hangi özellikleri göz önünde bulundurularak ortaya koyulduğu ve nasıl kavramsallaştırıldığı incelenmiştir. Bu doğrultuda kodlama aşamasında benzer temaları içeren metaforlar kümelenecek aynı kategori altında yer verilmiştir. Aynı zamanda araştırmanın bulgular bölümünde kategorilerin nasıl oluşturulduğuna ışık tutması açısından öğretmen adaylarının ifadelerine yer verilmiştir.

2.4. Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Araştırmanın geçerlik ve güvenirliliği nitel araştırmalarda inanılabilirlik ve aktarılabilirlik bağlamında verilmeye çalışılır (Şencan, 2005). Araştırmada inanılabilirliği sağlamak için katılımcıların geliştirdikleri metaforlara yönelik sundukları gerekçelere araştırmanın bulgular bölümünde doğrudan alıntılar şeklinde yer verilmiş ve bu alıntılar yapılırken araştırmada oluşan kategorileri yansıtan görüş örneklerine sıkça yer verilmiştir.

Birbiri ile benzerlikler gösteren olayların farklı zamanlarda da benzer sonuçlar verebileceği düşüncesine dayanan (Arastaman, Öztürk-Fidan ve Fidan, 2018; Cresswell, 2013) aktarılabilirliğin sağlanması için araştırmada katılımcı öğretmenlerin seçimi ve özellikleri, verilerin toplanması ve verilerin analizi konuları aşama aşama, açık bir şekilde ortaya koyulmuştur. Katılımcıların seçimi açıklanmış, katılımcılardan elde edilen demografik veriler detaylı bir şekilde araştırmanın yöntem bölümüne yansıtılmış ve dikkat çekici bulgular açıklanmıştır. Analiz sürecinde elde edilen kategoriler tablolaştırılarak frekansları verilmiş, ardından örnek alıntılarla desteklenerek kategorilere nasıl ulaşıldığı konusuna açıklık getirilmiştir. Araştırmanın her aşaması için aynı durum benimsenmiş, süreçte gerçekleştirilen tüm aşamalar açık ve ayrıntılı olarak sunulmuştur. Ayrıca etik ilkeler nedeniyle her bir katılımcı için “Ö1, Ö2, Ö3....” şeklinde kod isimler kullanılmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde veri toplama süreci ve ardından gerçekleştirilen veri analiz süreci sonucunda ulaşılan araştırma bulguları sunulmaktadır.

3.1. Okul Öncesi Eğitim Kavramına İlişkin Bulgular

Çalışmada ilk araştırma sorusu olan “Okul öncesi öğretmenlerinin “okul öncesi eğitim” kavramına ilişkin metaforik algıları nelerdir?” cevabı aranmış, bu amaçla da katılımcı öğretmenlerden “Bana göre okul öncesi eğitim.....gibidir, çünkü” cümlesini tamamlamaları istenmiştir. Tablo 2’de okul öncesi öğretmenlerinin “okul öncesi eğitim” kavramına ilişkin oluşturdukları geçerli metaforlar sunulmaktadır.

Tablo 2. Okul öncesi öğretmenlerinin “okul öncesi eğitim” kavramına ilişkin oluşturdukları metaforlar

Katılımcı Kodları	Metafor	Frekans	Katılımcı Kodları	Metafor	Frekans
Ö3, Ö5, Ö6, Ö13, Ö15, Ö21, Ö22, Ö38, Ö40	Binanın temeli	9	Ö29	Güneş	1
Ö20, Ö26, Ö41, Ö43	Tohum	4	Ö30	Taht	1
Ö11, Ö23, Ö55	Merdivenin ilk basamağı	3	Ö31	Gökkuşağı	1
Ö7, Ö37	Su	2	Ö33	Pastane	1
Ö14, Ö54	Ağacın kökleri	2	Ö34	Müzik	1
Ö32, Ö56	Çiçek bahçesi	2	Ö35	Anne kucağı	1
Ö1	Meşe ağacı	1	Ö36	Sebze yemeği	1
Ö2	Pusulula	1	Ö39	Önsöz	1
Ö4	Kendi çocuğun	1	Ö42	Terapi	1
Ö8	Bebeğin İlk adımı	1	Ö44	Rüya	1
Ö9	Ev	1	Ö45	Yenidoğan bir bebek	1
Ö10	Akvaryum	1	Ö46	Yonca	1
Ö12	Meyve tabağı	1	Ö47	Çocuk	1
Ö16	Aile	1	Ö48	Hayat	1
Ö17	Fener	1	Ö49	Pırlanta işçiliği	1
Ö18	Kardeş	1	Ö50	Cam	1
Ö19	Boş bir bardak	1	Ö51	Aslan	1
Ö24	Hayat	1	Ö52	Kuş	1
Ö25	Okul çantası	1	Ö53	Lunapark	1
Ö27	Çiçek	1	Ö57	Nefes	1
Ö28	Okyanus	1	Ö58	Gömleğin ilk düğmesi	1

Tablo 2 incelendiğinde, okul öncesi öğretmenlerinin “okul öncesi eğitim” kavramına yönelik 42 adet geçerli metafor oluşturulduğu görülmektedir. Bu metaforlardan en çok “Binanın temeli” metaforunun üretildiği ve bu metafor ile okul öncesi eğitimin tüm eğitim kademelerinin temeli olduğu üzerinde durulduğu anlaşılmaktadır. Ardından sırasıyla “tohum”, “merdivenin ilk basamağı”, “su”, “ağacın kökleri” ve “çiçek bahçesi”

metaforlarının yoğun olarak üretildiği görülmektedir. Kalan 36 metafor ise öğretmenler tarafından bir kez kullanılan metaforlardır.

Çalışmada ikinci araştırma sorusu ile “Okul öncesi öğretmenlerinin ‘okul öncesi eğitim’ kavramına ilişkin algıladıkları metaforlar hangi kavramsal kategoriler altında sunulmaktadır?” sorusunun cevabı aranmıştır. Bu bağlamda gerçekleştirilen analiz süreci sonucunda ulaşılan kategoriler Tablo 3’te sunulmaktadır.

Tablo 3. Okul öncesi eğitim kavramına ilişkin oluşturulan kategoriler

Kategori	Katılımcı Kodları	Frekans
Eğitimin temeli	Ö5, Ö6, Ö8, Ö13, Ö15, Ö21, Ö22, Ö26, Ö27, Ö30, Ö33, Ö38, Ö40, Ö41, Ö43, Ö51	16
Çocuğun tüm yaşamına yansıyan	Ö1, Ö3, Ö14, Ö16, Ö17, Ö29, Ö40, Ö50, Ö52, Ö55, Ö58	11
Önemli	Ö2, Ö7, Ö9, Ö37, Ö32, Ö55	5
Eğlenceli	Ö31, Ö47, Ö34, Ö53	4
Farklı özelliklerdeki öğrencilerin bir araya gelerek birlikte gelişmelerini sağlayan	Ö36, Ö49, Ö57	3
Tüm gelişim alanlarını kapsayan	Ö48, Ö24, Ö28,	3
Emek gerektiren	Ö4, Ö56	2
Sevgi dolu olan	Ö35, Ö56	2

Araştırmaya katılan 58 öğretmenden 13’ü, “binanın temeli” ve “tohum” metaforları ile okul öncesi eğitimi bir temel olarak tanımlamıştır. Bu bağlamda okul öncesi eğitimin diğer eğitim kademelerinin temeli niteliğinde olduğunu açıklamışlardır. Bazı öğretmenler okul öncesi eğitimin çocukların yetişkinlik dönemini etkileyen temel bilgilerin atıldığı, okul öncesi eğitimin etkilerinin geleceğe uzandığı bir süreç olduğuna değinmişlerdir. Aşağıda öğretmenlerin görüşleri doğrudan alıntılar şeklinde sunulmuştur.

“Bana göre okul öncesi eğitim bir binanın temeli gibidir, çünkü eğer ki bir binanın temeli sağlam olmazsa üzerine kat çıkamaz, inşaatı geliştiremezsiniz. Okul öncesi eğitimde böyledir. Okul öncesi eğitim süreci sağlam yürütülmezse üzerine inşaa edilen diğer kademeler de sağlam olmaz.” (Ö15)

“Bana göre okul öncesi eğitim pastane gibidir, çünkü burada çocuklara tıpkı bir hamura şekil verir gibi ilk şeklini veririz, her şeyin temelidir, başlangıcıdır.” (Ö33)

“Okul öncesi eğitim toprağa atılan bir tohum gibidir, çünkü tüm bitki ilk olarak atılan bu tohumdan gelişir, tıpkı bunun gibi çocuğun tüm eğitim süreci de okul öncesi eğitim üzerine yapılandırılır.” (Ö43)

“Bana göre okul öncesi eğitim meşe ağacı gibidir, çünkü meşe ağacının kökleri derinlere ve birçok yöne doğru uzanır. Tıpkı meşe ağacı gibi okul öncesi eğitimin etkileri de derinlere ve pek çok yöne uzanır, çocuğun tüm hayatını etkiler, geleceğine yansır.” (Ö1)

“Bence okul öncesi eğitim bir fener gibidir, çünkü geleceğe ışık tutar.” (Ö17)

“Güneş gibidir, çünkü çocukların geleceğe olan uzun yollarını aydınlatır ve eğitim hayatının ilk basamağı yani güneşin doğuşunun o ilk anı gibidir, o güzelliindedir.” (Ö29)

“Okul öncesi eğitim aile gibidir, çünkü o olmadan hep bir şeyler eksik kalır.” (Ö16)

“Gömleğin ilk düğmesi gibidir, çünkü çocuğun okula bakış açısı nasıl başlarsa öyle devam eder. Çocuk okul öncesi eğitimde kazandığı okul sevgisi ile yaklaşır devam edeceği tüm okullara” (Ö58)

Araştırmada öğretmenlerden Ö2, Ö7, Ö9, Ö37, Ö32, Ö55 görüşlerinde okul öncesi eğitimin önemine vurgulayan benzetmeler yapmışlar ve açıklamışlardır. Aşağıda bu yönde görüşlerini bildiren öğretmenlerden görüşlerinden doğrudan alıntılar sunulmaktadır.

“Okul öncesi eğitim ev gibidir, çünkü evsiz yaşayamayız. Kesinlikle en önemli kademedir ve benim görüşüme göre olmazsa olmazdır.” (Ö9)

Bazı öğretmenler ise okul öncesi eğitimde öğrencilerinin farklı özellikleri olduğuna, farklı ilgi ve ihtiyaçlar ile sürece katılan öğrencilerin çeşitli gelişim alanlarında birlikte ilerleme kaydettiklerine değinmişlerdir. Öğretmenlerin görüşleri şöyledir:

“Okul öncesi eğitim çeşitli sebzelerin aynı tencerede piştiği bir sebze yemeği gibidir, çünkü tıpkı bu yemekte her ürünün pişme süresi farklı olduğu gibi her öğrencide farklıdır ve öğretmeninde her çocuktan aldığı tat (tecrübe, deneyim) farklıdır. Aynı tencere içerisinde pişen bir yemek gibi her çocuk birbirinden etkilenerek gelişir ve olgunlaşır.” (Ö36)

Okul öncesi eğitim katılımcı öğretmenlerden bazıları tarafından çocuklar için eğlenceli ve ilgi çekici bir eğitim süreci olarak tanımlanmıştır. Öğretmenler bu konudaki görüşlerini şöyle ifade etmişlerdir:

“Okul öncesi eğitim tıpkı her çocuğa hitap eden oyuncaklarla dolu bir lunapark gibidir, çünkü farklı farklı etkinlik süreçleri ile ilgi çekici ve eğlencelidir.” (Ö53)

Öğretmenlerin dikkat çektikleri diğer bir konu ise okul öncesi eğitim sürecinin emek verilen bir süreç olduğudur. Bu konuda öğretmenlerin ifadeleri şöyledir:

“Bana göre okul öncesi eğitim kendi çocuğun gibidir, gönül bağımlı asla kesemez ve elinden geldiğinden fazla emek verir, fedakârlıklar yaparsın.” (Ö4)

Ö35 ve Ö56 ise okul öncesi eğitim sürecinin sevgi dolu bir süreç olduğuna değinmişlerdir. Ö35 görüşünü şu cümleleri ile açıklamıştır:

“Bana göre okul öncesi eğitim anne kucağı gibidir, çünkü anne kucağı gibi sevgi doludur, sarar sarmalar. Sevgi ile davranılmayan bir okul öncesi eğitim sürecinde öğrenciye doğru davranışlar kazandırılabilceğine inanmıyorum.”

3.2. Okul Öncesi Eğitim Programı Kavramına İlişkin Bulgular

Çalışmada üçüncü araştırma sorusu olan “Okul öncesi öğretmenlerinin “okul öncesi eğitim programı” kavramına ilişkin metaforik algıları nelerdir?” sorusunun cevabı aranmış, bu amaçla da katılımcı öğretmenlerden “Bana göre okul öncesi eğitim programıgibidir, çünkü” cümlesini tamamlamaları istenmiştir. Tablo 4’de katılımcı okul öncesi öğretmenlerinin “okul öncesi eğitim programı” kavramına ilişkin oluşturdukları geçerli metaforlar sunulmaktadır.

Tablo 4. Okul öncesi öğretmenlerinin “okul öncesi eğitim programı” kavramına ilişkin oluşturdukları metaforlar

Katılımcı Kodu	Metafor	Frekans	Katılımcı Kodu	Metafor	Frekans
Ö7, Ö40	Lastik	2	Ö28	Anahtar	1
Ö41, Ö55	Pusulula	2	Ö29	Kapı	1
Ö1	Dalında çürümeye başlayan meyve	1	Ö30	Merdivenin ilk basamağı	1
Ö2	Deniz	1	Ö31	Öykü kitabı	1
Ö3	Prova	1	Ö32	Harita	1
Ö4	Atlas	1	Ö33	Pasta tarifi	1
Ö5	Kullanma Klavuzu	1	Ö34	Nota	1
Ö6	Ok	1	Ö35	Yol tarifi	1
Ö8	Çark	1	Ö36	Kapısız ev	1
Ö9	Çiçek	1	Ö37	Dünya	1
Ö10	Rehber	1	Ö38	Işık	1
Ö11	Çay	1	Ö39	Kitabın bölümleri	1
Ö12	Hayat	1	Ö42	Eski bir Telefon rehberi	1
Ö13	Araba	1	Ö43	Dere yatağı	1
Ö14	Toprak	1	Ö44	Sofra	1
Ö15	Rehber	1	Ö45	Eski bir kitap	1
Ö16	Bal yapmayan arı	1	Ö46	Karpuz	1
Ö17	Kitap	1	Ö47	Dikenli tel	1
Ö18	Kıyafet	1	Ö48	Sanat	1
Ö19	Kitap okumak	1	Ö49	Ölmek üzere olan bir çiçek	1
Ö20	Rehber	1	Ö50	Ayna	1
Ö21	Pişmemiş yemek	1	Ö51	Telefon uygulaması	1
Ö22	Matruşka bebek	1	Ö52	Duvar	1
Ö23	Pencere	1	Ö53	Kutup yıldızı	1
Ö24	Baba	1	Ö54	Beyin	1
Ö25	Fındık	1	Ö56	Tuzu olmayan yemek	1
Ö26	Saat	1	Ö57	Tohum	1
Ö27	Başucu kitabı	1	Ö58	Yemek pişirmek	1

Tablo 4 incelendiğinde, okul öncesi öğretmenlerinin “okul öncesi eğitim” kavramına yönelik 56 adet geçerli metafor oluşturdukları görülmektedir. “okul öncesi eğitim” kavramına göre “okul öncesi eğitim programı” kavramına yönelik üretilen metaforların daha çeşitli olduğu görülmektedir. Buradan da katılımcı okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitim programı kavramına yönelik farklı algılara sahip oldukları anlaşılabilir.

Tablo 5. Okul öncesi eğitim programı kavramına ilişkin oluşturulan kategoriler

Kategori	Katılımcı Kodu	Frekans
Öğretmene yol gösteren	Ö4, Ö5, Ö10, Ö15, Ö20, Ö27, Ö28, Ö32, Ö33, Ö35, Ö38, Ö41, Ö43, Ö53, Ö55, Ö57, Ö58	17
Güncellenmesi ve geliştirilmesi gereken	Ö1, Ö9, Ö13, Ö21, Ö42, Ö45, Ö48, Ö51, Ö56	9
Program farkındalığına sahip olma	Ö11, Ö22, Ö23, Ö29, Ö36, Ö44, Ö46, Ö49, Ö50	9
Hayata hazırlayan	Ö3, Ö12, Ö14, Ö25, Ö30	5
Gelişimsel	Ö19, Ö24, Ö37, Ö54	4
Esnek olan	Ö2, Ö7, Ö18, Ö40	4
Planlı	Ö26, Ö39	2
Sınırlayıcı olan	Ö47, Ö52	2
Hedefe dönük	Ö6, Ö34	2
Bütünlük içinde	Ö8	1
Gereksiz teferruatları bulunan	Ö16	1
Kapsayıcı	Ö17	1
Eğlenceli	Ö31	1

Tablo 5 incelendiğinde, katılımcı öğretmenler ürettikleri “rehber, dere yatağı, kutup yıldızı” gibi üretilen metaforlarla öncelikle okul öncesi eğitim programının öğretmene yol gösterici yönünü tanımlamışlar, ardından “kapısız ev, ölü, pencere, ayna” gibi metaforlar üreterek programı hayata geçiren kişiler olarak okul öncesi öğretmenlerinin program farkındalığına dikkat çekmişlerdir. Bu görüşlerden sonra yoğun olarak okul öncesi eğitim programının güncellenmesi ve geliştirilmesi gerektiği yönünde metaforlar üreten öğretmenler programın günümüz ihtiyaçlarına göre tekrar gözden geçirilmesi ve yenilenmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Programın gelişimsel, hayata hazırlayan, esnek, planlı, hedeflere dönük, bütünlük içinde, kapsayıcı ve eğlenceli gibi olumlu özelliklerine değinen öğretmenlerin yanı sıra programın eğitim sürecinde kendilerini ve öğrencileri sınırlayıcı olduğuna ve gereksiz teferruatlar barındırdığını tanımlayan metaforlar üreten öğretmenlerde olmuştur. Bazı katılımcıların uygulamakta oldukları 2013 okul öncesi eğitim programına ilişkin görüşleri şöyledir;

“Bana göre okul öncesi eğitim programı rehber gibidir, çünkü biz öğretmenlere süreçte yol gösterir.” (Ö20)

“Bana göre okul öncesi eğitim programı rehber gibidir, çünkü okul öncesi eğitim sürecinin nasıl planlanması gerektiğini anlatır, öğretmenin yol haritasıdır.” (Ö15)

“Bana göre okul öncesi eğitim programı kitap okumak gibidir, çünkü çocukları tüm gelişim alanlarında destekler, gelişimseldir.” (Ö19)

“Bana göre okul öncesi eğitim programı pusula gibidir, çünkü öğretmene yol gösterir. Yapılan çalışmalarda da o hep ön planda tutulur ve ona uygun hazırlanır.” (Ö41)

“Bana göre okul öncesi eğitim programı dere yatağı gibidir, çünkü yolumuzu gösterir, taşları engelleri vardır.” (Ö43)

“Bana göre okul öncesi eğitim programı kutup yıldızı gibidir, çünkü kutup yıldızı gibi yön gösterir.” (Ö53)

“Bana göre okul öncesi eğitim programı bir tohum gibidir, çünkü çocuklarda gözlemlediğimiz tüm gelişmeler attığımız bu tohum sayesinde gerçekleşir, bize rehberdir.” (Ö58)

Katılımcı öğretmenler öğretmenlerin okul öncesi eğitim programının uygulanmasında öğretmen faktörüne değinmişler ve öğretmenin programı doğru anlaması üzerinde durmuşlardır.

“Bana göre okul öncesi eğitim programı aslında bir ölmek üzere olan bir çiçek gibidir, çünkü onu bu durumdan kurtaracak olan hayat veren, canlandıran öğretmendir.” (Ö49)

“Bana göre okul öncesi eğitim programı pencere gibidir, çünkü açtığınızda keşfedersiniz, programı inceledikçe daha güzel etkinlik çalışmaları yapabileceğinizi fark edersiniz.” (Ö23)

“Bana göre okul öncesi eğitim programı kapısız ev gibidir, çünkü herkes elini kolunu sallayarak girer. Ortada bir program vardır ama programı doğru anlamayan öğretmenlerden dolayı ne amaca ulaşabilir ne de yanlışlar yıkılabilir.” (Ö36)

“Bana göre okul öncesi eğitim programı sofraya gibidir, çünkü her öğretmen bu sofradan kendi istediği şekilde istediği ürünleri alıp sınıfında işleyebilir, kullanabilir.”

“Bana göre okul öncesi eğitim programı ayna gibidir, çünkü her öğretmen onda izler bırakır. Çünkü öğretmen o aynada ne görürse sınıfına da onu yansıtır.” (Ö50)

Katılımcı öğretmenlerden bazıları okul öncesi eğitimin artık yetersiz olduğuna güncellenmesi gerektiğine değinmişlerdir. Bu yönde görüş bildiren öğretmenler görüşlerini şöyle ifade etmişlerdir:

“Bana göre okul öncesi eğitim programı eski bir telefon rehberi gibidir, çünkü zamanın gerisinde kalır, yenilenmesi gerekir.” (Ö42)

“Bana göre okul öncesi eğitim programı eski bir kitap gibidir, elden geçmesi, tadilat edilmesi gerekir.” (Ö45)

“Bana göre okul öncesi eğitim programı bir telefon uygulaması gibidir, çünkü tıpkı bir telefon uygulaması gibi değişen ihtiyaçlara göre sürekli güncellenmelidir.” (Ö51)

“Bana göre okul öncesi eğitim programı tuzu olmayan yemek gibidir, çünkü tuzsuz bir yemek gibi eksiktir, yetersizdir. Özellikle kazanımlardan bazılarının değiştirilmesi ve değişen eğitim yaklaşımlarına, ihtiyaçlara göre yeni kazanımların eklenmesi gereklidir.” (Ö56)

Öğretmenlerden bazılarının okul öncesi eğitim programının esneklik özelliğini lastiğe benzeterek açıklamışlardır. Bu bağlamda Ö40;

“Bana göre okul öncesi eğitim programı lastik gibidir, çünkü öğretmeni özgür kılan tam olarak uygulayabilirsek bize her türlü esnekliği sağlayan bir programdır.” Şeklinde görüş bildirmiştir.

Okul öncesi eğitim programının okul öncesi eğitim sürecini planlı hale getirdiğine değinen Ö39 görüşlerini şöyle belirtmiştir:

“Bana göre okul öncesi eğitim programı bir kitabın bölümleri gibidir, çünkü düzenli ve akıcı bir şekilde sıralanır. Okul öncesi eğitim sürecinin planlanmasıyla okul öncesi eğitimin ayrıntılandırılması kalıcılığı artıracaktır.”

Ö47 görüşlerinde okul öncesi eğitim programını dikenli tele benzeterek öğrenciyi eğitim sürecinde sınırladığına değinirken; Ö52 duvar benzetmesi ile programın öğretmeni sınırladığına değinmiş ve iki öğretmen de görüşlerini aşağıdaki cümleleri ile açıklamışlardır:

“Bana göre okul öncesi eğitim programı dikenli tel gibidir, çünkü çocuğun etrafını sardığında çocuk kurtulamaz. Çünkü yapılandırılmış etkinliklerle çocuğu bir kalıba sokmaya çalışır.” (Ö47)

“Bana göre okul öncesi eğitim programı duvar gibidir, öğretmeni sınırlandırır yolunu keser. (Ö52)”

Katılımcı öğretmenlerden Ö6 ve Ö34 eğitimin planlı-programlı oluşuna değinmişler. Bu yönde benzetmeler yapmışlardır.

“Bana göre okul öncesi eğitim programı nota gibidir, çünkü notaları uygulayarak müzik oluşturulur. Ortaya kulağa hoş gelen bir müziğin çıkarılması bir hedefdir. Okul öncesi eğitim programı ile çocuklarda gözlemlenmesi beklenen hedeflere ulaşılır.” (Ö34)

Ö16 okul öncesi eğitim programının uygulama yönüyle gereksiz bazı teferruatlar barındırdığını şöyle ifade etmiştir:

“Bana göre okul öncesi eğitim programı bal yapamayan arı gibidir, çünkü teoride eksiksiz görünür ancak uygulamada bir sürü gereksiz teferruatı vardır ve işlevini yitirir.” (Ö16)

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Okul öncesi öğretmenlerinin “okul öncesi eğitim” ve “okul öncesi eğitim programı” kavramına yönelik metaforik algılarının belirlenmesi amaçlandığı bu çalışmada, katılımcı öğretmenlerin okul öncesi eğitim konusunda oluşturdukları metaforların tamamıyla olumlu algı ifadeleri içerdiği ancak okul öncesi eğitim programı hakkında bazı olumsuz algılara da sahip oldukları ve okul öncesi eğitim kavramıyla kıyaslandığında durumun farklılaştığı görülmektedir. Aşağıda araştırmanın sonuçları detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

Araştırmada katılımcı öğretmenler “okul öncesi eğitim” kavramı için “binanın temeli, tohum, su, ağacın kökleri, merdivenin ilk basamağı, fener, gökkuşağı, anne kucağı, meyve tabağı” gibi toplamda 42 metafor üretmişlerdir. Ürettikleri bu metaforları açıkladıkları gerekçe cümlelerinin analizi ile sırasıyla okul öncesi eğitimin tüm eğitim sürecinin temelini oluşturduğu, çocuğun tüm yaşamına yansıyan bir eğitim süreci olduğu, önemli ve eğlenceli bir eğitim olduğu, farklı özelliklere sahip çocukların bir araya gelerek birlikte gelişimlerini sağlayabildikleri, tüm gelişim alanlarını kapsayan, emek gerektiren ve sevgi dolu bir eğitim süreci olduğu kategorilerine ulaşılmıştır. Alanyazında da okul öncesi eğitimin önemine (Baran, Yılmaz ve Yıldırım, 2007), bireyin tüm yaşamına yansıdığına (Jackman, 2012; Turaşlı, 2008; Vural ve Kocabaş, 2016; Yavuzer, 2003), önemli, eğlenceli, gelişimlerini desteklediğine (Stone ve Lindsey, 1998) emek gerektiren ve sevgi dolu bir

süreç olduğuna değinen araştırmalar bulunmaktadır. Araştırmanın yukarıda sıralanan bulgularıyla alanyazında yer alan araştırmalar ile benzer yönde olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Eğitim programları, süreci planlayan öğretmene rehberlik eden ve öğrencilerin kazanmaları gereken bilgi, beceri ve tutumları içeren bir çerçeve niteliğindedir (MEB, 2017). 2013 Okul öncesi eğitim programının özellikleri sıralanırken; programın sarmal, dengeli, esnek, oyun temeli, keşfederek öğrenmenin öncelikli olduğu, uyarlanabilir olduğu ve değerlendirme süresinin de çok yönlü olduğuna değinilmektedir. Araştırmada da katılımcı öğretmenlerin gelişimsel, hayata hazırlayan, esnek, planlı, hedeflere dönük, bütünlük içinde, kapsayıcı ve eğlenceli olarak tanımladıkları ve bu görüşlerinin sıralanan program özellikleri ile benzeştiği anlaşılmaktadır. Öğretmenler programın kendilerinin klavuzu olduğu görüşündedirler.

Okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumları yönetmeliğinde (2014) öğretmenlerin eğitim programına yönelik görevleri açıklanmıştır. Bu yönetmeliğe göre, “Zümre öğretmenler kurulunda eğitim programlarının analizi, öğrencinin ve çevrenin ihtiyaçlarına göre plan ve programları hazırlamak ve uygulamak, eğitim ve eğitim faaliyetlerini, eğitim ve eğitim programında belirtilen esaslara göre planlamak ve uygulamak, başarının ölçülmesi ve değerlendirilmesinde eğitim programlarında belirtilen amaçlar ile kazanımların esas alınması” şeklindedir. Yönetmeliğin bu maddesi dikkatle okunduğunda, öğretmenlerin hazırlanan eğitim programını temel alarak ve programı da analiz ederek eğitim sürecini planlama, uygulama ve ölçme değerlendirme işlerini yapmaları gerektiği belirtilmektedir. Araştırmada da öğretmenler ürettikleri çeşitli metaforlar ile öğretmenlerin programı doğru okuması, anlaması ve uygulamaya dökebilmesinin önemine bir anlamda da öğretmenlerin program okuryazarlığının (program farkındalığının) önemine değinmişlerdir.

Okuryazarlık kavramı görme ve algılamayla birlikte anlamlandırma ve anlamayı (Aşıcı, 2009), anladığını ifade edebilmeyi ve peşinden düşünce üretebilmeyi, ürettiği anlam ve düşünceleri kullanabilmeyi, bütünlüştirebilmeyi, bilgiyi davranışlara dönüştürebilmeyi kapsamaktadır (Önal, 2010). Konu program okuryazarlığı açısından ele alındığında, okul öncesi öğretmenlerinin 2013 okul öncesi eğitim programını doğru değerlendirmeleri için kazanması gereken önemli bir okuryazarlık türü olarak ifade edilebilir. Akınoğlu ve Doğan (2012), eğitim programlarının hayata geçirilebilmesinin en önemli koşulunun öğretmenlerin eğitim programlarının yapısı, kapsamı, ilişki ve özelliklerini anlaması ve programı hayata geçirmek için yapılması gerekenleri planlamasına bağlı olduğunu vurgulamışlardır. Araştırmada da öğretmenler “çay, matruşka bebek, kapı, kapısız ev, karpuz, ölmek üzere olan bir çiçek, ayna” gibi metaforlar geliştirmişler ve geliştirdikleri metaforları, sürece yansıtılan programın öğretmen ile bağlantılı olduğu öğretmenin programın üzerinde düşünmesi ve anlaması gerektiği şeklinde açıklamışlardır. Bu bağlamda programın okuma boyutuyla ilişkili olarak okul öncesi öğretmenlerinin 2013 okul öncesi eğitim programında yer alan tüm öğgelerini (kazanım ve göstergeleri, içerik, eğitim yöntem ve teknikleri ile ölçme değerlendirme araçları) anlamlandırma, yorumlama ve değerlendirme becerilerine sahip olmaları gerekmektedir, yazma boyutunda ise programın tüm öğgelerine dönük bir şekilde uyarlanmış özgün planlar oluşturmalıdırlar (Ornstein ve Hunkins, 2017). Bu nedenle, öğretmenlerin eğitim programlarını öncelikle çok iyi anlamış olmaları ardından da öğrenci gruplarına, okul ortamının şartlarına vs. göre uyarlayarak gereken özgün eğitim planlarını geliştirme konusunda geliştirmelidirler. Okul öncesi eğitim programının çerçeve program anlayışına doğru bir kayma olduğu gerçeği birlikte düşünöldüğünde öğretmenlere bu anlamda daha çok sorumluluk düştüğü anlaşılmaktadır. Dağlıoğlu (2009), okul öncesi öğretmeninin sahip olduğu bilgi, beceri ve yeterlilikleriyle eğitim sürecine yön verirken; farklı yöntem, teknik ve stratejileri de kullanarak okul öncesi eğitim programında yer verilmiş olan kazanım ve göstergelerin çocuklara kazandırılmasında kilit rol oynadığını belirtmektedir.

Öte yandan yukarıda program okuryazarlığı konusu açıklanırken sıralanan temel unsurlar okuryazarlığın yalnızca bilgi, beceri ile ilişkili olmayıp aynı zamanda tutumla da ilişkili olduğunu göstermektedir. Öğretmenler okul öncesi eğitim programlarını yazılı bir metin öteye götüren bir nevi programa canlılık katan kişilerdir. Bu nedenle öğretmenlerin programa karşı tutumları son derece önemli olup, olumsuz tutumlara sahip olmaları önemli sorunlardan biri olarak görölmektedir (Erdem ve Eğmir, 2018). Araştırmada da öğretmenlerden Ö16, Ö47, Ö52 “dikenli tel, duvar, bal yapmayan arı” gibi programın sınırlayıcı olduğu ve gereksiz teferruatlara sahip olduğunu anlatan olumsuz algı ifadeleri kullanmışlardır.

Araştırmada Ö1, Ö9, Ö13, Ö21, Ö42, Ö45, Ö48, Ö51, Ö56 ürettikleri “eski bir kitap, telefon rehberi, tuzu olmayan yemek, dalında çürümeye başlayan meyve, telefon uygulaması” gibi metaforlar ve açıkladığı gerekçelerde programın kazanımlar yönüyle günümüz ihtiyaçlarına cevap vermediği, eksiklerinin olduğu ve artık yetersiz kaldığı üzerinde durmuşlardır. Araştırmalarda eğitimin açık bir sistem olduğu ve bu yapısıyla bireylerin 21. yüzyıla göre yetiştirilmesinde, çevreden alınan dönütler ile yenilenebilir, değişebilir bir yapı özelliğinde olduğu üzerinde durulmakta (Sönmez, 2009), eğitim sisteminin en önemli öğgelerinden biri olan eğitim programlarının da bu yenilenme süreciyle eşgüdömlü olarak yenilenmesi gerektiği ifade edilmektedir

(Tutkun, 2010). Eğitim sistemlerini ve sistemin beyni olan programlarını konu alan gerçekleştirilen araştırmalarda programların çağın ihtiyaçlarına göre yenilenmesi gerektiği sıklıkla belirtilmektedir (European Parliamentary Research Service, 2020). İlgili alanyazında yer alan bu araştırmaların araştırmada ulaşılan bulguları desteklediği görülmektedir.

Araştırma sonuçlarına dayanarak alanda yeni çalışmalar üretmeyi planlayan araştırmacılara farklı katılımcı gruplar ile okul öncesi eğitimde planlama süreci, uygulama ya da değerlendirme süreçlerini ele alan yeni metafor çalışmalarının yapmaları önerilebilir. Ayrıca henüz üniversite eğitimi almakta olan okul öncesi öğretmen adaylarının ya da uzun yıllardır meslek içerisinde olan okul öncesi öğretmenlerinin “okul öncesi eğitim” ve “okul öncesi eğitim programı” kavramlarına yönelik metaforik algılarının belirlenmesine yönelik kıyaslamaların yapıldığı bilimsel araştırmalar gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

Abazoğlu, İ., Yıldırım, O. & Yıldızhan, Y. (2016). “Geçmişten Günümüze Türk Eğitim Sisteminde Öğretmen Yetiştirme”, Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 6: 143-160.

Afacan, Ö. (2011). “Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının ‘Fen’ ve ‘Fen Ve Teknoloji’ Öğretmeni Kavramına Yönelik Metafor Durumları”, E-Journal of New World Sciences Academy, 6 (1): 1242-1254.

Akbulut, S., Özdemir, E.E. & Cıvğın, H. (2017). “Ortaokul öğrencilerinin kitap ve okumak kavramları üzerine metaforik algıları”, Turkish Journal of Primary Education, 2: 30-43.

Akinoğlu, O. & Doğan, S. (2012). “Eğitimde Program Geliştirme Alanına Yeni bir Kavram Önerisi: Program Okuryazarlığı”. 21. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, 12-14 Eylül 2012, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Alpaslan, S. & Özen Kutanis, R.Ö. (2007) “Bilimsel Bilgi Üretiminde Metaforların Rolü: Destek mi, Engel mi?”, Bilgi, 2: 1-17.

Altan, M.Z. (2014). “Türkiye’nin Eğitim Çıkmazı: Girişimci Öğretim-Girişimci Öğretmen”. Ankara: Pegem Yayınları.

Altun, S.A. & Apaydın, Ç. (2013). “Kız ve erkek öğretmen adaylarının ‘eğitim’ kavramına ilişkin metaforik algıları”, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 3(3): 329-354.

Aşıcı, M. (2009). “Kişisel ve sosyal bir değer olarak okuryazarlık”, Değerler Eğitimi Dergisi, 7(17): 9-25.

Arastaman, G., Öztürk-Fidan, İ. & Fidan, T. (2018). “Nitel araştırmada geçerlik ve güvenilirlik: Kuramsal bir inceleme”, Yüzcüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 15(1): 37-75.

Avcı, F. & Atik, H. (2020). “Okul öncesi ve sınıf öğretmenlerinin “Web 2.0 araçları” kavramına yönelik metaforik algıları ve görüşleri”, Nitel Sosyal Bilimler, 2(2): 142-165.

Baltacı, A. (2019). “Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır?”, Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(2): 368-388.

Bektaş, M., & Karadağ, B. (2013). “İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin yardımlaşma değerine yönelik geliştirdikleri metaforların incelenmesi”, Turkish Studies, 8(8): 271-286.

Çakmak, Ö.Ç., Neslitürk, S. & Asar, H. (2014). “Okul öncesi öğretmenlerinin “veli” kavramına ilişkin metaforik algıları”, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 18: 679-712. DOI: 10.14520/adyusbd.794

Çetinkaya Özdemir, E. & Kaya, B. (2021). “Sınıf öğretmeni adaylarının okuma ve yazma becerisine ilişkin metaforik algıları”, Milli Eğitim Dergisi, 50 (231):129-145. DOI: 10.37669/milliegitim.717988

Aydın, F. (2013). “Üniversite Öğrencilerinin “Çevre” Kavramına İlişkin Metaforik Algıları”, Doğu Coğrafya Dergisi, 16(26): 25-44.

Baran, M., Yılmaz, A., & Yıldırım, M. (2007). “Okul Öncesi Eğitimin Önemi ve Okul Öncesi Eğitim Yapılarındaki Kullanıcı Gereksinimleri Diyarbakır Huzurevleri Anaokulu Örneği”. Diyarbakır Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 8: 27-44.

Dağlıoğlu, H.E. (2010). Üstün yetenekli çocukların eğitiminde öğretmen yeterlikleri ve özellikleri. Milli Eğitim Dergisi, 40(186): 72-84.

Döş, İ. (2010). “Aday Öğretmenlerin Müfettişlik Kavramına İlişkin Metafor Algıları”, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9(3): 607-629.

- Duran, A. & Dağlıoğlu H.E. (2017). “Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Üstün Yetenekli Çocuklara İlişkin Metaforik Algıları”, GEFAD / GUJGEF, 37(3): 855-881.
- Ekici, G. & Akdeniz, H. (2018). “Öğretmen Adaylarının “Sınıfta Disiplin Sağlamak” Kavramına İlişkin Algılarının Belirlenmesi: Bir Metafor Analizi Çalışması”, Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 33: 26-37.
- Erdem, C. (2018). “Identifying University Students’ Perceptions Of ‘English’ Through Metaphors”. International Online Journal of Education and Teaching (IOJET), 5(3): 565-577.
- Erdem, C. & Eğmir, E. (2018). “Öğretmen Adaylarının Eğitim Programı Okuryazarlığı Düzeyleri”. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 20(2): 123-138.
- Erkan, S., Uludağ, G. & Dereli, F. (2016). “Okul Öncesi Öğretmenleri, Okul Yöneticileri Ve Ebeveynlerin Aile Katılımına İlişkin Algılarının İncelenmesi”. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 17(1): 221-240.
- Ertürk, R. (2017). İlkokul Öğrencilerinin Öğretmen Kavramına İlişkin Metaforik Algıları. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8 (3), 1-15, DOI: 10.19160/ijer.285232
- European Parliamentary Research Service (2020). Rethinking education in the digital age. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/641528/EPRS_STU\(2020\)641528_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/641528/EPRS_STU(2020)641528_EN.pdf) adresinden erişilmiştir.
- Forceville, C. (2002). “The Identification Of Target And Source in Pictorial Metaphors”. Journal of Pragmatics, 34: 1-14.
- Giren, S. & Durak, E. (2015). “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Oyuncak Kavramına İlişkin Metaforik Algıları”, Bartın University Journal of Faculty of Education, 4(2): 561-575. DOI: 10.14686/buefad.v4i2.5000143590
- Gözel, Ü. & Gündoğdu, K. (2021). Öğrencilerin oyun kavramına yönelik metaforik algıları. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 11(1): 135-158. DOI: 10.18039/ajesi.741036
- Gürkan, G., Özgün, B.B., & Kahraman, S. (2017). “Öğretmen Adaylarının Bilgi Kavramına İlişkin Metaforik Algıları”. İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 4 (8): 1-18.
- Harman, G. & Çökelez, A. (2017). “Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Kimya, Fizik Ve Biyoloji Kavramlarına Yönelik Metaforik Algıları”, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 46(46): 75-95. DOI: 10.15285/maruabd.280029
- Jackman, H.L. (2012). Early education curriculum: A child’s connection to the world (5th ed.). Wadsworth
- Jensen, D.F.N. (2006). “Metaphors As a Bridge to Understanding Educational and Social Contexts”, International Journal of Qualitative Methods, 5(1): 1-17.
- İnel, Y., Urhan, E. & Ünal, A. İ. (2018). “Ortaokul Öğrencilerinin Adalet Kavramına İlişkin Metaforik Algıları”, Anadolu Journal of Educational Sciences International, 8(2), 379-402.
- Korkmaz, F. & Ünsal, S. (2016). “Okul Öncesi Öğretmenlerin “Teknoloji” Kavramına İlişkin Metaforik Algılarının İncelenmesi”, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13(35), 194-216.
- Kövecses, Z. (2002). “Metaphor A Practical Introduction”. New York: Oxford University.
- Kuyucu, Y., Şahin, M., ve Kapıcıoğlu, O., (2013). “Okul Öncesi Öğrencilerinin Çocuk Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Zihinsel İmgeler”, Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 2(2): 43-53.
- Lakoff, G. & Johnson, M. (1980). “Metaphors We Live by”, Chicago: Chicago University Press.
- Memduhoğlu, H.B., Dalçipek, E. (2016). “Öğretmenlerin Rehberlik Servisine İlişkin Metaforik Algıları”, The Journal of Academic Social Science Studies, 48: 137-148
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2013). “Okul Öncesi Eğitim Programı”. Ankara: Temel Eğitim Genel Müdürlüğü.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2019). “National Education Statistics-Formal Education”. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Morgan, G. (1998). “Yönetim Ve Örgüt Teorilerinde Metafor”. İstanbul: MESS Yayınları.

- Nikitina, L. & Furuoka, F. (2008). "A language teacher is like: Examining Malaysian students' Perceptions of Language Teacher Sthrough Metaphor Analysis", *Electronic Journal of Foreign Language Teaching*, 5(2): 192-205.
- Ornstein, A.C. & Hunkins, F.P. (2017). "Curriculum: Foundations, Principles and Issues." Vivar: Pearson Education.
- Önal, İ. (2010). "Tarihsel Değişim Sürecinde Yaşam Boyu Öğrenme ve Okuryazarlık: Türkiye Deneyimi. Bilgi Dünyası", 11(1): 101-121.
- Saban, A. (2004). "Giriş Düzeyindeki Sınıf Öğretmeni Adaylarının "Öğretmen" Kavramına İlişkin İleri Sürdükleri Metaforlar". *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2): 131-155.
- Saban, A. (2008). "Okula İlişkin Metaforlar". *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 55:459-496.
- Semerci, Ç. (2007). "'Program Geliştirme' Kavramına İlişkin Metaforlarla Yeni İlköğretim Programlarına Farklı Bir Bakış". *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(2): 125- 140.
- Stone, S.J. & Lindsey, G. (1998). "Reviews of research: Brain Research And Implications For Early Childhood Education", *Childhood Education*, 75(2): 97-100.
- Sönmez, V. (2009). "Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı". Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şencan, H. (2005). "Sosyal Ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenilirlik ve Geçerlilik". Seçkin Yayıncılık.
- Şenel, T. & Aslan, O. (2014). "Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Bilim ve Bilim İnsanı Kavramlarına İlişkin Metaforik Algıları", *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2).
- Tok, E. (2018). "Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Oyuna İlişkin Algıları: Metafor Analizi Örneği", *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(2): 599-611. DOI: 10.24106/kefdergi.404885
- Toprakçı, E. (2012). "Rethinking Classroom Management: A New Perspective, A New Horizon". *E-International Journal Of Educational Research (E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi)*, 3(3): 84-110.
- Turan, M., Yıldırım, E. & Tıkman, (2016). "Öğretmen Adaylarının Eğitim ve Bazı Temel Kavramlara İlişkin Metaforik Algıları". *M. Education Sciences (NWSAES)*, 11(4): 217-242.
- Tutkun. Ö. (2010). "21. Yüzyılda Eğitim Programının Felsefi Boyutları", *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(3): 993-1016
- Uyanık, Ö., & Kandır, A. (2010). "Okul Öncesi Dönemde Erken Akademik Beceriler", *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 3(2): 118-134.
- Vural Ekinci, D. & Kocabaş, A. (2016). "Okul Öncesi Eğitim Ve Aile Katılımı", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(59): 1174-1185.
- Yar Yıldırım, V. (2020). "Development Of Teachers' Curriculum Literacy Scale: Validity and Reliability Study", *İnönü University Journal of the Faculty of Education*, 21(1): 208-224. DOI: 10.17679/inuefd.590695
- Yavuzer, H. (2003). "Çocuğu Tanımak ve Anlamak". Ankara: Remzi Kitapevi.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). "Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri". Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, A., & Yanarateş, E. (2020). "Determination Of Metaphorical Perceptions Of Prospective Teachers On The Concept Of "Water Pollution" Through Triangulation", *Kastamonu Education Journal*, 28(3): 1500-1528.